

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת וזאת הברכה

א. אור החיים.

פרק לד' פסוקים א'-ה':

א. עוד ירצה באומרו וזאת וגו' להיות שקדמו
ברכות אחרים אברהם ברוך את יצחק
ויצחק ליעקב ויעקב לבניו וכלן נתקבצו
לראש ישראל, לזה כשבא משה לברך ישראל
דקדק בברכו כי ברכתו היא תוספת על
הראשונים, על דרך שפרשו ז"ל (ספרי) בפסוק
(דברים א' י"א) ה' אלהי אבותיכם יסף וגו'
ויברך אתכם וגו', שהפונה זו היא משלי
ויברך אתכם וגו', הרי שמקפיד לדקדק אשר
הוא מוסיף לברך, וכמו בן העיד כאן כי
ברכתו היא תוספת על ברכות הראשונים,
והוא מה שרמו במאמר וזאת, ואומרו הברכה
בה"א מעידה התורה שהיא המעלה
והמשפחת יותר מכל, וגמר הפתוח לומר
הדברים שבהם תתעלה על כל ברכה:

הא' אשר ברוך משה וידוע הוא מעלתו כמו
שאמר אלהי עולם בהוכיחו אהרן ומרים
(סוף פי' בהעלותה) ושם פרשתיו:

ב' איש האלהים וצא ולמד מה עצמו רז"ל
(מדרש תנחומא) לדרש בתבה זו עד שהגיעו
לומר שהוא על דרך אומרו (רות א') איש נעמי,
והפונה שמשה היה גזר ונה' מקים והבן, ועין
מה שגפרש בסיעתא דשמיא בסמוך:

ג' את בני ישראל שהם כלי מוכן לקבל
הברכות מה שלא היה עד עתה, וצא ולמד
שלא שרתה שכינה בכללותם אלא על בני
ישראל כי נתקבצו כחות הקדשה שהם במספר
ס' ובוא, ואומרו את בני ישראל ולא הספיק
לומר בני, אולי שנתכונן לצרף עמהם הנעלמה
מעיני כל חי שהיא השכינה שהיא עם ישראל
אפלו בצרה דכתיב (תהלים צ"א) עמו אנכי
בצרה, וידיעת ההפכים שנה, שנתכונן משה
שהוא השושבין לברכה עמהם:

ד' לפני מותו כי הגם שגדול ערך משה
תוסף רוחו וכחו בצת אשר יגיע העת אשר
יאסף אל עמיו, ולצד הדי' טעמים הגדילה ה'
ויחדה למעלה מכלם באומרו וזאת הברכה:
עוד ירמו באומרו וזאת על דרך אומרו
ז"ל (ילקוט פאן) שלא זכה משה שיקרא
איש האלהים עד שברך את ישראל, והוא מה
שהעיר באומרו וזאת פרוש מלבד כל אשר
פעל ועשה מהישר כשהוסיף זאת הברכה
אשר ברוך משה את בני ישראל בזה נקרא איש
האלהים:

תלמוד

1. כרננו מביא שתי אפשרויות לאופן בו הראה הקב"ה למשה את הארץ, מה ההבדל העקרוני-רציוני ביניהם?
2. למא כתוב: "לאמור" ומה היה תפקוד משה ככך?
3. כרננו מסביר את הצומדא משה לא צמר לארץ כשם צמורו, איך ולאמה?
4. מה חידושו בקארו את פסוק ה'?

* * *

ב. חזקוני .

פרק לג' פסוקים א', ב' :

- 2 -

וזאת הברכה

לג: (א) וזאת הברכה, וי"ו מוסיף על ענין ראשון¹, לעיל דבר אתם תוכחות וכאן ברכם.

(ב) וי"ו מסיני בא, י"מ הקב"ה שהוא מסיני * בא וזרה, דוגמא: יברכך יי מציון². וזרה משעיר למז, מצד שעיר נראה תחלת זריחת הברקים והלפידים, והא דנקט לשון "וזרה" משום דהר שעיר במזרחו של הר סיני הוא. הופיע נהר פארן, גם הר פארן במזרחו של סיני הוא. ומה שנסע הקב"ה ממזרחו של עולם, לכבודן של ישראל היה כדי ללכת לקראתם, שהרי תמיד ממערב למזרח הם הולכים, כמו שפרש"י בפרשת מסעי³. מסיני איש דת למי, לפי שהוא דרך חבה, כדכתיב: וימינו תחבקני⁴. איש דת, כתיב מלה חדא וקרינן תרתי.

מלות

1. איק פרשננו מנין את ואו החיבור כאן?
2. איק פרשננו מסביר את "ההפליכה" de הקב"ה לקראת ישראל ממזרח?
3. מהו אק דת דפצתו?

* * *

ג. באור יש"ר .

פרק לד' פסוק ב':

(כו) אין כאל

ישרון. אחר שגמר ברכת כל שצט ושצט, שצ לצרך הכלל, וחזר להזכיר שצחי המקום כמו שהתחיל בהם ה' מסיני בא, ואמר דע לך ישרון, שאין כאלהי ישראל בכל אלהי העמים ולא כלורנו לורס: רבב שמים בעזרך. הוא יתצרך מטה השפעת השמים לעזרך, כרוכב מטה סוסו ימין ושמאל וכוונת המאמר הזה נוסד על מה שציארנו פעמים רבות כי כל אומות העולם מונהגים כפי חקי הטבע אבל ישראל מונהגים בהנהגה שהיא למעלה מן הטבע, וכאן ציאר סוד הדבר, כי הי"ת מכריח טבע השמים ללאות מטבעם ומנהגם, וזה בעזרך, דהיינו לטובת ישראל שהם לבדם זכו להנהגה הזאת למעלה מן הטבע: ובגאותו שחקים. נמשך למעלה, ושיעורו ורוכב בגאותו שחקים בעזרך, והנה אין זה כפל לשון במה שאמר רוכב שמים, כי יש הפרש בין שמים ושחקים, גם הוסיף כאן מלת בגאותו, ולהבין הענין דע כי כאשר ידברו הכתובים בשפע היורד ממעל בדרך טבעי יאמרו שצח מן השמים, כמו יפתח ה' לך את אולרו הטוב את השמים (לעיל כ"ח ג'), שהוא המטר, כי יש צח היסודות להולידו, וכן הרבה במקראות שנזכרו השמים, כי הם משפיעים בארץ כל דבר טבעי, אבל כשיושפע ממעל דבר נפלא שאין כדוגמתו בטבע, או כשיעשה ה' מופתים ונפלאות בארץ חוץ ממנהגי הטבע, אז יאמרו שהשפע הזה בא מן השחקים שהם יותר גבוהים מן השמים, ועל זה נאמר ועזו בשחקים (תהלים ס"ח ל"ה), וידוע כי שם עוז בחול"ם נאמר על הכה הנפלא לעשות דברים למעלה מן הטבע, כמו שיוכיחו כל הכתובים, וכן המן שהוא דבר נפלא ואין בטבע המליאות נהוג להולידו, אמר עליו ויזו שחקים ממעל (תהלים ע"ח כ"ג), ואחר שנתהוה בדרך פלא בשחקים, לזה השם שיעבור בדרך דלתי השמים וירד כמו המטר הנהוג, וזהו דלתי שמים פתח (שם), וכן כאן אחרי שאמר רוכב שמים בעזרך, שפירושו שגם הטובות הטבעיות כשהן חלים על ישראל מתחלפים ברוכב טובה מאותן הברכות בעלמין כשחלים על שאר העמים, שעל ישראל חלים בהפלגה גדולה באורח פלא, וכמו שהבטיח בפרשת בחקותי, אמר עתה שנוסף על זה הוא יתצרך רוכב השחקים לטובת ישראל, כלומר מוריד עליהם טובות רוחניות ומפליאות שאין כדוגמתן בשאר האומות כלל, והוא הסדר החמישי של ברכות שמייוחד לישראל בלבד, ודברנו עליו בפרשת בחקותי, ולכן הוסיף כאן מלת ובגאותו, שרומזת להנהגת הנפלאות שאמרו ועליה נקרא הוא יתצרך גאון יעקב (תהלים מ"ה), ונא' על ישראל גאותו (שם ס"ח ל"ה), והבין:

1. פרשנו קובץ כי פסוק זה נאמר לכל ישראל, למה זה חשוב לו להדגיש?
2. פרשנו לומר כאן כי הנהגת ישראל היא למצוא מן הטקסט איך?
3. איך פרשנו מבין את המילים: שחקים, צונו?
4. למה הקב"ה נקרא "לאון יצק" ומה זה צושה לצט ישראל?

* * *

ד. אור החיים.

פרק לד' פסוקים א'-ה': (א) ויבא ה' את כל וגו'. פרוש הפעיל

ה' בו ראות מה שאין גבול בעין לראות בא' מב' דרכים, או יאיר עיניו מאור ורוע לצדיק שהוא אור ששת ימי בראשית הגנוז לצדיק שאמרו רז"ל (תגינה י"ב) שבו יביט האדם מסוף העולם, או הקריב הארץ למול עיניו והראה אותה לו לפניו:

(ד) לאמר לזרעך אתגנה. אומרו לאמר לפי שלא אמר נסח זה של לזרעך אתגנה לשלשם, לזה אמר לאמר פרוש שמכונן המאמר הוא זה לזרעך אתגנה, ורז"ל דרשו (ברכות י"ח): שצוהו שילך ויאמר להם לאבות כו' ע"כ, ואולי כי רצה ה' שיאמר להם משה הדברים להחזיק לו האבות טובת חן וחסד על אשר טרח ויגע הוא בעדם עד הביאם אל המקום:

ושמה לא תעבר. אולי שנתפנן לומר לו שלא יצטרך לעבור שמה לעלות דרך שם משער השמים שהוא שמה, ואמרו ז"ל (והר ח"א פ"א) שאין הנפשות עלות אלא דרך שם, ומשה לפי שנאסף אל השכינה הנה מקומו בקדש במקום שהוא שם, וזה הוא שעור הכתוב ושמה לא תצטרך לעבור אל מקומך וסמך אמר ויקח שם וגו' על פי ה' והבן:

(ה) ויקח שם. פרוש שם לבד הוא שמת אכל הוא חי במקום אחר קדוש ועליון על פי ה':

1. פרשנו מביא שתי אפשרויות לאופן בו הראה הקב"ה למשה את הארץ, מה ההבדל הצקרוני-רציוני ביניהם?
2. למה כתוב: "לאמור" ומה היה תפקוד משה בכך?
3. פרשנו מסביר את הצובדא משה לא צבר לארץ כשם צבורו, איך ולמה?
4. מה חידושו בבארו את פסוק ה'?

* * *